

A soknevű sulyom, zsurló és csormolya

A Magyar értelmező kéziszótárban a **sulyom** állóvizek, mocsarak felszínén tenyésző, ehető termésű növény; *Trapa natans* (1228). A középkorban halastavakba ültették a sulymot. Vízinövény voltát jelzi 'úszó' jelentésű faji *natans* neve is, mely a latin *natare* = úszni igéből származik. Holtágaink vizét gyakran kilométer hosszan borítja összefüggő szőnyege. Régebben a csónak végéből szedték össze a halászok, fontos néptáplálék volt. Főzve vagy sütve fogyasztották magas keményítőtartalmú termését, de kenyér és puliszka is készült belőle. A fontos néptáplálék szedését azonban szigorúan szabályozták. A halászok sulyomadót is fizettek. A sulyom a meleg nyarakat kedveli, ezért elterjedési területe az idők során dél felé húzódott. Nagy terméseinek 5000–7000 éves kövületei jelenlegi elterjedésének határától északabbra is megtalálhatók a tavi üledékekben. Ez azt sugallja, hogy abban az időben melegebb volt az éghajlat, s így a sulyom északibb területeken is képes volt megélni.

Sulyom szavunk növénynévként 1405 körül, a Schlägli szójegyzékben fordul elő először: „acatega: *suliu*”. 1554-ben az Oklevélszótár szerint: „*Ferrea instar nucum aquaticarum vulgo sulyom*”. Melius Herbariumában (1578) a *sullyom*, *sullyomlapu* a 'Trapa natans', Szikszai Fabricius Balázs Nomenclatorában (1590) a *sulyom* 'Tribulus aquaticus' (22), illetve 'Nux aquatica, lacustris' (29) jelentésű. 1715-ben foglalkozásnévben tűnik fel: „*sulyom-áruló*” (GazdtörtSzemle 9). Csapónál (1775: Uj füves és virágos magyar kert) *vízi dió*. Benkő József 1783-ban megjelent Nomenclatura Botaniconjában a *Tribulus terrestris* a *földi sulyom*, és ismét a *Trapa natans* a *sulyom*, illetve *vízi dió* (ez a német *Wassernuß* tükörfordítása), *vízi gesztenye* (ennek mintája nyilván az ugyancsak német *Wasserkastanie* volt). Diószegi Sámuel 1813-ban megjelent Orvosi Fűvész Könyvében *sulyom*. A TESz. szerint bizonytalan eredetű. A *sulyom* talán összefügg *süly* 'skorbut, aranyér, vérbaj' szavunkkal (vö. *sülyfű*). Említi a finnugor eredetű *sün* ~ *sül* szavunkból való származtatás lehetőségét is; a Baranya megyei N. *suly* változat -*m* kicsinyítő képzős alakja lehetne. Ez annál is inkább lehetséges, mert a szerbhorvát nyelvterület határáról való a tájnyelvi szó, és a szerbhorvát *šulj* egyik jelentése 'sulyom'. Skripecz Sándor felveti (MNY. 89) az orosz *csilim*, ukrán *csulim*, román *ciulin* 'Trapa natans', illetve török és iráni gabonanevek lehetséges idetartozását.

Borbás Vince szerint Linné a *Trapa* nevet a francia *chausse-trape* 'rókavas, vastőr' szóból latinosította, a régiek a sulymot a tribulusról, erről a vastövisről, vastörről vagy lábcspadáról nevezték el; ezt a vaseszközt az ostromolt hely körül a fűbe hányták el, hogy az ellenség vagy a lova lábát megsebesítse. Ez a vaseszköz volt a rómaiaknál a *tribulus*. Borbásnak igaza lehet, noha a *Trapa* nemzetségnév nem Linnétől származik, már a XVII. században Bauhinnál felbukkan

(1623: Pinax, illetve 1650: Historia plantarum universalis) a *Tribulus aquaticus*, *Tribulus terrestris* párhuzamaként, de forrása valóban francia szó, a 'vassulyom, lábcsapda' jelentésű fr. *trappe* kifejezés. Bizonyítja az etimológiát a régebbi *Tribulus* genusnév is, hiszen a – már Vergiliusnál, Ovidiusnál, Pliniusnál is – olvasható latin *tribulus* 'a gabonaföldek tüskés gyomnövénye' elnevezés a Theophrasztosz és Dioszkuridész által kiemerítően leírt növény 'vízidió; ehető, gyógyító hatóerejű gyümölcsökkel' jelentésű görög *tribolosz* nevének átvétele. Ez pedig a gör. *triboloi* 'négy tüskével ellátott háromszögű vassulyom (lábhurok)' nevéből magyarázható. Ezt az eszközt először a gaugamelai csatában, Kr. e. 331-ben használták az ellenséges támadás megakadályozására. A magyarban *tüzes-sulyom*, *vassulyom* (R. 1605: *thwzes swliom*, *was suliom* OklSz.) a neve. A tulajdonképpen 'háromszögű' jelentésű *tribolosz* tehát a növény csészelevelekből fejlődött 2–4 feltűnő tüskéjére utal; a hegyes vaseszköz nevével alkotott metaforikus növénynevnél a névadás szemléleti háttere a növény sajátos törös fegyverzete, négycsúcsú termésének gyümölcstövise, amely a fürdő, halászó, gázoló ember lábát felsebzi. Keszthelyen ugyanezért *Isten nyila* vagy *bökös hinár* a neve. A Bodrogközben *gyoszom*.

Mivel ennek a vízinnövénynek ehető a termése, könnyen érthető *vízi dió* társneve, mely a legtöbb európai nyelvben szintén megvan; vö. angol *water chestnut*, német *Wassernuss*, orosz *vodjánoj oreh*. Pótolja a gesztenyét, innen a *vízi gesztenye* neve. Dél-Ázsiában kenyeret sütnék a lisztjéből. A sulyom termésének neve *bika* Baján (Nyr. 42) és Fogarason (uo. 45), illetve Bácsón (MNöv.). Ennek az az oka, hogy terméséből szarvak állnak ki. Nevezik még *jezsuitadió* és *vízimogyoró* néven. A *Trapa natans sólyomcsemege* (R. 1792: Váli; N. KertLap. 17: Nagykörös) neve a növény *sulyom* nevéből való népetimológiás átalakítás eredménye. Egyszeri előfordulású; idegen nyelvi párhuzama nincs, a német *Falke* (< *Falke* 'sólyom') ugyan növénynevként is szerepel ('Pelargonium'), de ennek a magyar növénynevéhez aligha lehet köze.

Magát a növényt *istennyilának* nevezik némely vidéken, mert rendkívül el tud szaporodni. Gúnyos neve a *királydinnye* (R. 1525: *királyné asszony dinnyéje*, 1807: *királydinnye*), illetve a *koldustetű* (R. 1578: Herbarium, 1783: NclB., 1793: Földi, *1807: MFűvK., 1833: Kassai, 1894: FöldrKözl., 1896: TermTudKözl. 28, 1903: MVN., 1911: Nsz.). Egyes növények termése, tüskés gyümölcse rátapad mindenféle ruhaszövetre, az állatok bundájára, s így terjednek mindenfelé, mint a koldustetű. A *koldustetű* (*kúdústetű*, *kódüstetű*) elnevezés számos más növényt is jelöl. Ilyen például a mizsót, a párlófű, tüskemag, Orlay-murok, ragadós galaj, szerbtövis, subás farkasfog, bojtortján stb. Könnyen lehetséges – figyelembe véve a szó első fölbukkanását az írásbeliségben –, hogy a magyar nyelvben Melius J. Péter honosította meg tükörfordítással, mégpedig német mintára. Német megfelelője ugyanis szó szerint megegyezik; vö. az akkori R. (XVI. sz. második fele) *Bettlersleus* 'Xanthium' elnevezéssel.

* A debreceni fűvészkönyv szerzői ezt a kifejező és érzékletes népi elnevezést – minden bizonnyal Földi hatására – felsorolják ugyan, de a *Tribulus terrestris*-nek új nevet adnak: *sulyom szurdants*.

A **zsurló** spórákkal szaporodó, ízekre tagolódó, érdes tapintású gyom-, illetve gyógynövény; *Equisetum* (1544). Szerepel még a szótárban a **békarokka** 'zsurló' (105). *Zsurló* szavunkat a TESz. 1803-tól adatozza (Márton: „Pferdeschwanz [...] lófarkfü, tálmosó *súrló*, sikárlófü”), noha már korábban, Benkő József 1783-ban megjelent *Nomenclatura Botanica* című összeállításában is szerepel a *súrló-fü*. Diószegi Sámuel 1813-ban megjelent Orvosi Fűvész Könyvében 'súrló, a CzF. szótárban 1874-ben *zsúrló*. A népnyelvben használatos *sullófü* (SzegSz.) alakváltozata is. Magyar fejlemény, jelentéstapadással önállósult a régi *surlófü* 'ua.' összetétel előtagjából, mely a *súrol* ige folyamatos melléknévi igeneve. Az elnevezés motivációja az, hogy a jelölt növény bokros töve és kemény, érdes szárai miatt ónedények fényesítésére, edények súrolására, tisztítására kiválóan alkalmas. A zsurlót – dörzsölőeszközként – már az ókorban is erre használták.

A növényt nagy terminológiai gazdagság jellemzi. Az elnevezések mögött különböző névadási szemlélet, képalkotás, több áttételen nyugvó botanikai forrás, idegen nyelvből való fordítás, népi átvétel lehet. Felhasználására utalnak olyan nevei, mint a *kannamosó* (R. 1689: OklSz.) a német *Kannenkraut* mintájára; ma nyelvjárási *lantamosó* (Gömör) és a *kannasurló* (Tatrag: *kannasulló*), továbbá az *üvegmosó*, a *surló fü*, a *tálmosó fü* (R. 1544: OklSz., 1578: Melius: Herbarium, nyelvjárási *támosó* [Ormánság]). Debrecen környékén *élesmosó* a neve. Az *élesmosó* az UMTsz. értelmezése szerint erős szálú növényből (pl. cirokból) készült, közepén összekötött mosogatóeszköz. Más növényt is neveznek így: az *élesmosófü*, hasonneven *mosófü*, *sikárfü* 'súrolókefébe való erős gyökérszálú pázsitfü; *Chrysopogon gryllus*' (276). Debrecen környékén a szegény asszonyok és gyerekek a gyökereit kihúzták, s a héjától megtisztították. A sárga, fás gyökereket csomóba kötözve árulták. Hosszú gyökérszálai ugyanakkor fonásra, kötélnek, kefének is felhasználhatók. Faedényeket mosogattak vele. De visszatérve a zsurlóra: cinből készült edények fényesítésére való alkalmassága miatt Túrkevéen, Pozsony és Vas megyében *cinsikó* a neve. Ennek népetimológiai alakulata a *cincsikó*. A Szigetközben *síkó*, *síkóparé*. A Rozsnyó környéki *kamvis*, népetimológiával *kanviksz* a növény ugyancsak 'kannamosó' jelentésű német *Kannwisch* nevének átvétele. Ugyancsak közvetlen német forrásból kerülhetett át a *cingrát*, melynek népetimológiája Kecskeméten és Bagon a *cindrót*, Bácsadorjánon a *cingróf*. Az átvett szó a német *Zinnkraut* 'cinfü' volt. Ide tartozik a növény román *iarbă de cositor*, azaz 'cinfü' neve is. Nyilvánvaló, hogy a *súrló(fü)* a *súrol* igére vezethető vissza. Az *Equisetum siklófü* (R. 1873: Ballagi, 1911: Nsz.) nevének esetében a *sikál* igével van dolgunk, ugyanis a síkos 'csúszos' jelentésű szavak közös szógyöke a *sik-* (pl. *siklik*, *sikamlós*, stb., illetve *megsikul* 'megcsúszik' jelentésben). 'Sikárlófü' jelentése lehetett. Csapó József már 1775-ben tudósít arról, hogy ezzel a füvel a Dunántúlon edényeket mosnak. Az *Equisetum arvense* ilyen felhasználásának nyomai azonban sokkal korábbiak, Hieronimus Bock 1551-ben megjelent fűvész-könyvében azt olvashatjuk, hogy cin- és más fémedényeket tisztítanak vele a cselemlányok. Felépítése mellett kovásvartartalma teszi alkalmassá edénysúrolásra. Erdélyben, Gyimesben még ma is használatos dörzsölőeszköz, a „*sullófü*-vel” tisztítják az esztenán (kunyhó kint a havason) a fából készült edényeket.

Ez a bambuszhoz hasonlító mocsárlakó az egyetlen leszármazottja azoknak a hatalmas, páfrányszerű növényeknek, amelyek úgy 200 millió évvel ezelőtt borították a földet. A száruk tetején fejlődnek ki a lófarkokra, a kukoricatorzsára vagy az üvegmosó kefére hasonlító spóratartó képletek. A növény tudományos *Equisetum* neve is erre enged következtetni, hiszen ez a régi, már Pliniusnál olvasható latin *equisaetum*, *equisetum*, *equisaetis* (< latin *equus* = ló és *saeta*, *seta* = állati szőr, sörte) elnevezésre vezethető vissza, mely a görög *hippochaité* 'ua.' fordítással való átvétele. Dioszkuridésznél olvasható a növény *hippurisz* (< görög *hipposz* = ló és *ourá* = fark) elnevezése, mely szintén a kemény, szívós, sörteszerű, levéltelen gallyaira utal. Ezeknek az ókori neveknek mintájára keletkeztek a zsurló nyári zöld meddőhajtásának külsejét leíró mai elnevezések; vö. német *Pferdeschwanz*, németalföldi *paardestaar*, román *coada calului*, francia *queue de cheval* és természetesen a magyar szaknyelvi és a nyelvjárásokban szélesen ismert *lófarkfű* név. Az igen régóta szótározott és az orvosbotanikai művek mind-egyikében szereplő *lófarkfű* (R. 1604: *lofarkfű* 'Equisetum, Hippuris' [MA.], 1762: PPB., majd 1775: Csapó) ma Szegeden és a moldvai Lészpeden kívül elsősorban az erdélyi nyelvjárásokból adatolt: Dicsőszentmárton, Ludas, Mezőpanit, Vajdakamarás, Árapatak, Magyarlapád, Háromszék, Székelyudvarhely, Györgyfalva. A magyar elnevezés pontos nyelvi megfelelője a görög, latin és számos mai idegen nyelvi névnek. A *medvefark* (N. Zelnik: Lészped) a zsurló moldvai csángó neve. Ott ennek a hasonnevei is mind alakfestő elnevezések; vö. *medveszakáll*, *lófark*, *kecskeszakáll*. Már Pliniusnál olvasható egy *arction* növénynév. A latin *arcturus* a görög *árktosz* 'medve' és az *oura* 'fark' folytatója, a szőrös levelekre utaló elnevezés. A *medveszakáll* (N. Zelnik: Csügés | Gyógyn.: Csíkszereda) székelyföldi, illetve moldvai csángó etnobotanikai név. Román tükörszava a *barba ursului* 'ua.', illetve nevezik *peria ursului*-nak is. További társneve a népnyelvben a *gólyafésű*.

De hasonlítják a zsurlót egyéb állatok farkához is, például német *Fuchschwanz*, *Schaafschwanz*, *Rattenschwanz*, azaz 'róka-, valamint birka-, patkányfark'. Szintén régi a magyar írásbeliségben (1588: FrankHasznK.) a növény *macskafark* elnevezése, ma a Kalotaszeg, Borszék, Orotva-Tilalmas, Bánffyhunad, Magyarvalkó, Kürt, Kárpátalja, Rát környéki népnyelvben használatos. Idegen nyelvi megfelelője a francia *queue de chat* és a német *Katzenschwanz*. A névadás szemléleti hátterét jól megvilágítja, ahogy Csapó leírja a zsurlókat (1775): „az alsó száron a felső apró hosszú száracsok úgy állanak; mint a meg-ijedt matskának a farka”.

A zsurló földrajzi heteronimája még a *csikófark* (Kalotaszeg, Gyergyó, Magyarújfaló, Ördögkeresztúr, a Borsa mentén, Kiskunság, Bonchida, Szászfenes, Kajántó, Szászlóna, Csíkszereda), mely a növény hosszú, egyenes szárain ülő apró levélkéit, bojtszerű formáját írja le. Román megfelelője a *coada minzului*. Az Ephedra distachya magyar szaknyelvi *csikófark* elnevezése valószínűleg német mintára keletkezett, és a vesszős zöld hajtásokkal a zsurlóra hasonlító porzós virágra utal.

Más a névadási szemlélet háttere az erdélyi *pókláb*, *póklábúfű* nevének (N. Szabó–Péntek: Mikóújfaló). Sokágú szára emlékeztet a póklábakra. Szintén a nő-

vény külleme motiválta *fontőfű* és még számos – eredetileg részben fűvészkönyvekben felbukkanó, idegen nyelvből fordított – népnyelvi elnevezését. Ilyen a *békaláb* (Csík m., Gyimes és a csángóknál: Gajcsána-Magyarfalva, Klézse, Diószén, Pusztina). Lehetséges átvétel a németből; vö. a ném. *Froschhaxen*, *Krötenfuß* = békacsü-lök, illetve békaláb tükörszavakkal, továbbá a *békabokor* (N. ÚMTsz.: Csíkban), amelynek német megfelelője a számos más növényt is jelölő *Krötenbusch*, *Krötenbüschel*. Idetartozik a *békarokka* is, amely 1578-ban bukkan föl legelőször, Melius Herbáriumában. Ezután a fontosabb forrásai: 1595: FK., XVII. sz. eleje: Herbolarium, 1775: Csapó, 1783: NclB., 1793: Földi, 1798: Veszelszki, 1813: OrvF., 1835: Kassai, 1843: Bugát, 1862: CzF., 1893: Pallas, 1909: Graumann. A népnyelvben szintén ismert, a történelmi Magyarország szinte minden vidékéről adatolt a nyelvjáráásokból: ÚMTsz. | SzegSz. | OrmSz. | Szabó–Péntek | MNöv. | Nagy | Nép és Nyelv 1943 | Kovács | Édes | BüTsz. | MNy. 23, 33 | Ethn. 3 | NéprÉrt. 33, 35 | Nyr. 4, 10, 30, 33, 37, 85, 95 | BaNyj. Az összetétel *-rokka* (ma 'guzsaly, motolla') utótagja jövevényszó, az olasz *rocca* vagy a német *Rocken* 'ua.' jöhet számításba, amelyeknek végső forrása egy 'fon, fonadék' jelentésű germán szótó. Ez pedig a jelölt növényre kítűnően illik. A fonás műveleti eszközeire, közvetve a fonásra mutat a növény *bábaguzsaly* és *orsósarok* társneve is. Hasonneve a *kígyórokka* (R. 1525: MNy. 11), egy korai újfelnémet *trechenviz* 'Dracontea; kígyófű' fordítása (a kfn. *viz* szó a motolláláskor elosztott fonalak számát jelenti). A magyarban a középkori *kígyórokka* elnevezés a fürtös gyöngyike tájnyelvi neveként őrződött meg mindmáig Baranyában, Kopácson (Nyr. 86).

A mocsárlakó növény, a zsurló képes a vízben oldott aranyat fölszívni. Az teszi érdekessé ezt a tényt a herbalista számára, hogy az orvosok gyakran írnak föl aranytartalmú készítményeket reumás ízületi gyulladásra, s a zsurlófűnek is hosszú története van az ízületi fájdalmak gyógyításában. Évszázadokkal ezelőtt aranytartalma miatt az ügyeskedők meggazdagodhattak vele. Egy tonna friss szárban kb. 100 gramm aranyat képes abszorbeálni.

A **csormolya** vetésekben tenyésző, bíborvörös virágú, mérges magvú gyomnövény; *Melampyrum arvense* (209). A *mezei csormolya* rét- és szántóföldi gyom, de a legelőkön is előfordul. Itt kártétele kisebb. Latin *arvense* fajneve termőhelyére utal (< latin *arvum* = szántó). A búzában kellemetlen, mert hasonló alakja és nagysága miatt nehéz kitisztítani. Kemény magját az őrlés csak összelapítja, ezért a lisztbe ma már csak ritkán kerül. Ha mégis, a liszt és kenyér ilyaszerűen festődik. Hazánk területéről a fajra vonatkozó első archaeobotanikai adatok a bronzkorból valók.

1708-ban, Pápai Páriz Ferenc szótárában bukkan fel először a *tsormolya*, 1775-ben Csapónál *csormolya*, majd 1783-ban Benkő Józsefnél *tsermely* (NclB.). 1792-ben Baróti Szabó Dávid szótárában *tsormoly*, *tsörmöly*, 1798-ban Veszelszkinél *tsermellye*, 1807-ben Márton József szótárában *tsermoja*, 1830-ban a Tudományos Gyűjteményben *csörmöl*. További alakváltozata a nyelvjárásokban a *csermelye*, *csermény*, *csermenye*, *csermolya*, *csermillye*, *csörmöle*, *csirmolya*, *csermoglya*, *csermille*, *csermölye*. Nagy földrajzi elterjedtségű nyelvjárási és szaknyelvi szó. Bizonytalan eredetű, lehetséges, hogy szláv jövevényszavunk; vö. szerb-

horvát N. *črmanj* 'csormolya'. A román N. *ciormoeág, ciormoiag* 'ua.' a magyarból való.

A csormolya *Melampyrum* nemzetségneve Linné előtt Bauhinnál már szerepel, Theophraszosz és Dioszkuridész 'gabonaföldek gyomnövénye' jelentésű görög *melampyron, melampyrosz* nevére vezethető vissza. Tulajdonképpen 'fekete liszt' jelentésű, mert a görög *melasz* 'fekete', a *pyrosz* (többnyire többes számú alakja, a *pyroi* olvasható) pedig 'liszt' jelentésű. Bár az összetétel *melasz* előtagja fordítható 'komornak, vészesnek, gonosznak' is, ebben az esetben a jelölt gyomnövény tömeges fellépésének veszélyére, kárára utal. A motiváció ez esetben az, hogy a félpárizita gaz szívógyökerei elvonják a művelésben álló gabonánövények tápanyagait. Hiába, az egykori, részben már ókori növénynévadás miérettét nem könnyű megfejteni, a névadó gondolkodásmódjába, szemléletébe nehéz annyi évezred múlva beilleszkedni!

A csormolya egyik társneve a *feketebúza* (R. 1775: Csapó), ezek szerint Csapónak nem voltak kételyei, és így fordította a görög–latin nevet. Meg is magyarozza: „A' buzak között terem, szint úgy feje van nékie, melly piros színü; A' magva a' buzához sokat hasonlit.” Megjegyzi továbbá, hogy „E' magoknak liszti a kenyeret megfeketitti, és a' ki ilyen kenyeret eszik, annak fejét megnehezitti.” További társneve a *fintor* és a *róka farkfü* (R. 1604: MA., 1762: PP., 1775: Csapó, 1798: Veszelszki, 1813: OrvF., 1835: Kassai, 1843: Bugát, 1870: CzF., 1897: Pallas; N. SzamSz.). A zsurlót is szokták róka farknak nevezni nyári zöld meddőhajtásának külseje miatt; a hajtást ugyanis sok vékony, elágazó száracska miatt különböző állatok farkához hasonlítják. Mint Csapó írta (1775): „az alsó száron a felső apró hosszú száracska úgy állanak; mint a meg-ijedt matskának a farka. Némellyik olyan mint a' Róka-farka”. A német *Fuchsschwanz* 'Amaranthus caudatus', de különösen a *Fuchsschwanzgras* 'Alopecurus' szó szerint mind a három tagjában egyező a *róka farkfü* növénynevünkkel. A német nevet a latinból fordították; vö. *alopecurus* (< görög *alopex* = róka; *oura* = fark > latin *Alopecurus pratensis* 'réti ecsetpázsit'), akár a francia *queue renard*. Idegen nyelvi megfelelői a francia *vulpin des prés, vulpine*, olasz *coda di volpe*, orosz *liszohvoszt lugovoj*, cseh *psárka lucni*, lengyel *lisi aga*, román *coada-vulpii*.

HIVATKOZÁSOK

(A nem közismert rövidítések feloldása)

Csapó = Csapó József: *Uj füves és virágos magyar kert*. Pozsony, 1774.

Édes = Édes Jenő: *A Balatonfelvidéki népnyelv*. Bp., 1907.

FK. = Beythe András: *Fives kónív*. Németújvár, 1595.

Földi = Földi János: *Rövid kritika és rajzolat a' magyar fűvésztudományról*. Béts, 1793.

Graumann = Graumann Sándor: *A magyar növénynevek szótára*. Langensalza, 1909.

Gyógyn. = Kovács Levente: *Gyógynövény zsebkönyv*. Csíkszereda, 1996.

Herbarium = Melius Juhász Péter: *Herbarium a faknac fveknec nevekről, természetekről és hasznairól*. Kolozsvár, 1578.

Herbolarium = Herbolarium, Vincentiae (1491) bejegyzései. (In: MNy. 11: 131–135.)

KertLap. = Kertészeti Lapok. Bp., 1885–.

- Kovács = Kovács Antal: „*Járok-kelek gyöngyharmaton*”. Mosonmagyaróvár, 1987.
MFűvK. = Diószegi S. – Fazekas M.: *Magyar Fűvész Könyv*. Debrecen, 1807.
MNöv. = Csapody – Priszter: *Magyar növénynevek szótára*. Bp., 1966.
MVN. = Hoffman K. – Wagner J.: *Magyarország virágos növényei*. Bp., 1903.
Nagy = Nagy Rózsa: *Adatok a Baranya megyei Nagyváty...* Kolozsvár, 1943.
NclB. = Benkő József: *Nomenclatura botanica*. (In: Magyar Könyvház I.) Pozsony, 1783.
OrvF. = Diószegi Sámuel: *Orvosi Fűvész Könyv*. Debrecen, 1813.
Nsz. = Cserey Adolf: *Növényiszótár*. Budapest, 1911.
Szabó–Péntek = Szabó A. – Péntek J.: *Ezerjófű*. Budapest, 1996.
Váli = Váli Mihály: *Házi orvosi szótártska*. Győr, 1792.
Veszelszki = Veszelszki Antal: *A ’ növény-plánták ’ országából való erdei, és mezei gyűjtemény*. Pesth, 1798.
Zelnik = Halászné Zelnik Katalin: *Moldvai csángó növénynevek* (CsopNyelvDolg. 36). Bp., 1987.

Rácz János

SUMMARY

Rácz, János

Sulyom, zsurló, csomolya

The author lists popular names for *sulyom* ‘water-chestnut’, *zsurló* ‘horsetail’, and *csormolya* ‘*Melampyrum arvense*’, and analyses the motivations and circumstances among which the various names arose.